

Jaký je význam sporu o DVD 1989?

Polemika

V pondělním Právu je text Petra Uhla věnovaný nové učební pomůcce pro výuku soudobých dějin. Čtenáře nejprve zarazí nejasný motiv. Jaký je smysl tohoto textu? Varovat učitele před tzv. manipulacemi Ústavu pro studium totalitních režimů? Poukázat na diletantství jeho pracovníků?

Domníváme se, že vedle těchto povrchních paličských filipik najdeme v podtextu především snahu o sebeobhajobu. Přestože denní tisk nebývá většinou místem odborné polemiky – ač bychom ji velmi uvítali – vášnivost Uhlovy polemiky a některé jeho osobní výpady nás vedou k následující odpovědi.

Pan Uhl především vytýká novému DVD programově protikomunistickou intenci, jeho smyslem má být „potlačit vše, co by v dobrém odkazovalo na komunisty, tedy na jakékoli komunisty“. Dokládá to malou frekvencí tématu Charty 77 a naopak údajným zveličováním prý marginálních „konzervativních“ iniciativ.

V první řadě je třeba říci, že ze strany vedení ústavu se nikdy nevyskytl náznak politického ovlivňování, jak Petr Uhl sugeruje čtenářům. Menší frekvence témat spojených s Chartou je dána tematickým zaměřením DVD. Na příští rok plánujeme obdobnou pomůcku o normalizaci. Tam bude příběh Charty široce a ze všech stran tematizován. Pan Uhl se mýlí i věcně: není pravdou, že bychom nevěnovali prostor osmašedesátníkům. Například nejdelší klip (který lze použít také v občanské výchově nebo v základech společenských věd) je věnován rozhovoru Jiřího Kantůrka s Věnkem Šilhánem. Na DVD je ostatně daleko více témat než jen Charta a osmašedesátníci. Text pana Uhla se nese ve vysoce konfrontační poloze. DVD podle něj není špatné zčásti, ale rovnou celé, odstavec po odstavci by dokázal demonstrovat jeho lživou podstatu. Ponechme čtenářům ke zvážení relevanci tohoto tvrzení.

Všechny texty prošly rozsáhlou oponenturou. Texty kontrolovali tři historici a politologové a jeden didaktik, posudky si může každý přečíst na webu ústavu. Všichni vydání, s řadou konkrétních kritických výhrad (které jsme do textu zapracovali), podpořili. Koncept DVD byl navíc konzultován s desítkami učitelů na našich seminářích. Ale o to nejde.

Jde o to, jak si pan Uhl představuje práci na školách. Petr Uhl je autoritativní vykladač minulosti. Podle něj se učitelé musí nadiktovat Pravda, kterou on pak předá dětem. Učitelé jsou podle pana Uhla zřejmě ovce, kterým musí někdo poradit, „jak mají učit“.

My se naopak domníváme, že učitelé jsou vzdělaní lidé, kteří potřebují pouze metodickou podporu a inspiraci. Jsme přesvědčeni, že jsou na jakoukoli manipulaci krajně citliví.

Vzdor Uhlovu přesvědčení není DVD souhrnem lineárně navazujících textů, výkladové schéma je na učitelé, my dodáváme „stavební materiál“. Na rozdíl od Petra Uhla se necítíme být majiteli historické pravdy a své interpretace předáváme zásadně jako interpretace možné, nikoli závazné. Respektujeme jiné pohledy na minulost.

Jaká je vlastně situace na školách? Jak se učí o listopadu 1989? Oblíbené mediální klišé praví, že soudobé dějiny po roce 1945 se neučí. Není to zdaleka pravda.

Dějiny po roce 1945 se učí, ovšem s důrazem na 50. léta a normalizaci. Rok 1989 je

často simplifikován na zhroucení režimu a nástup svobody.

Představy pana Uhla o tom, že by v hodinách byl prostor pro detailní popis vývoje opozice, jsou fantazií. A k čemu by také bylo, aby žáci devátých tříd dokázali odlišit Demokratickou iniciativu od Charty 77? Položil si pan Uhl tuto otázku? Jeho text sugeruje politickou intenci textů, význam DVD je přitom zcela jiný. Přináší unikátní obrazové materiály ve formátu, který umožní učitelům použít je přímo v hodinách.

Pokud bychom hledali nějakou intenci, daleko spíše bychom našli napětí mezi pasivitou „mlčící většiny“ z května 1989 a jejím pohybem v listopadu. Jaké jsou kořeny této změny? Jakou roli v tom sehrály ikony normalizační pop-kultury? To jsou otázky, ke kterým chceme směřovat, protože mají vztah ke školní mládeži a k její současnosti. Výuka soudobých dějin nesmí být minuciozním přehledem faktografie (rozdíl mezi DI a Chartou 77), ale výchovou k žádoucím občanským ctnostem a především výchovou ke kritickému myšlení.

François Mayer rozlišuje dvojí paměť disentu: paměť reprezentovanou Václavem Bendou a paměť reprezentovanou Petrem Uhlem. V ÚSTR (který je do jisté míry dědicem Bendova pojetí) se náš autorský tým neocitl náhodou, souzníme spíše s konceptem Bendovým.

To neznamená politizaci, jak si ji představuje Uhl, tedy služebnost politické moci. Znamená to určitý hodnotový základ, skrze který dějiny interpretujeme. Většina historiků dnes o této obecné limitě historiografie nepochybuje.

O jiný hodnotový systém se ve své správné interpretaci opírá i pan Uhl. Rozdíl mezi námi je v tom, že my to přiznáváme a neklademe si tudíž nárok na univerzalitu své výpovědi, zatímco Uhl se tváří, jako by jeho pohled byl „objektivní“.

To, že se Petru Uhlovi naše interpretace nelíbí, je v jistém smyslu přirozené.

Označovat ji za záměrnou manipulaci je buď velice hloupé, nebo velice nehorázné.

O autorech | Jaroslav Pinkas, Vojtěch Ripka (J. Pinkas, hlavní autor DVD, V. Ripka, spoluautor, ÚSTR)